

דברי השר ל. אשכול :

חברים, בפניכם ראשי פרקים של אותה הרצאה שהכריז עליה
א יו"ר. ועוד יותר : נדמה לי, שלפניכם גם חוברת המכילה
את ההרצאה. אין כדעתי לקרוא או לנאום את הכתוב בחוברת ובראשי
הפרקים שקיבלתם. אנסה בשולי החוברת הזאת, בשולי ההרצאה המודפסת,
בשולי ראשי הפרקים להמצת כמה דברים שנאמרו לי כעיקריים וכמרכזיים
בכואנו לדבר על עניני מסק, עליה וקליטתה. אני חושש גם לאריכות
יהיה, אם כי בתקופה האחרונה הוינו עדים לשמיעת נאוטים 6-7 שעות
על עניני כלכלה במדינות אמצא אגא קצה יותר גדולה מטדינחנו.
משום כך חשבתי גם לא להאריך כל כך^א לדבר בתמצית הדברים.

לא אחיל מהעבר הרחוק. את זאת עשיית השבוע. חיתה לי
הזדמנות לעשות זאת בוועידה הבינלאומית שהיתה לנו כאן בעניני חקלאות.
החילוננו קצה מראשית, כמעט ממש רבנו, לא אדבר גם על הישגי העשור,
אם כי מותר היה לעשות זאת, אבל במקרה מזה ישנו בהרצאה המודפסת.
כל מה שנעשה - נעשה, ואנחנו חיים בזה. זה נעשה לגבי כל עם ועדה.

אגיד אולי משפטים אחרים אשר מסכמים, אשר מהווים הישגים,
שאפשר וכוחר אולי גם להחפאר בהם. בפנים ובחוץ אנהנו שומעים השבחות
ושומעים גם מצרי עין לא מעט השמצות, אבל כל אחד מאתנו יכול להבין
אח הנימקקים לכך.

יש לנו רגשה שהיו עשר שנים של הישגים מופלאים ואדירים.
אני רוצה בכל זאת בשחים שלוש ארבע נקודות מרכזיות לסכם את הישגי
העשור כדי לקבוע מסמרים, ואולי אחרים יכולים לבחור להם מסמרים אחרים
מחוץ ההישגים הללו.

אומר, שגירול האוכלוסיה היא כמעט פי שלושה. עליה רמת החיים
בשנים הללו גדלה ב-40% - 50%, לוחיקים ולחודים, וכמובן מחוץ לעשרות
אלפים שישנם עדיין ושלא השפיקנו להכניס אותם לחיים וליצור.

חיתה רויה רצינית וגדולה במזון. הגענו לרמה רצינית בשיכון.
ונאמר שאחר טכל שני הששבי ישראל אמצאק משוכן בבית, אשר השקיע בו
אמצעים רבים.

המשך דברי ל. אשכול

אציין גם הקפאת הגרעון במאזן החשלומים. כמעט אין גידול

טוחשי בין מה שהיה לפני מספר שנים ובין עכשיו. אם מדברים על שלש מאות מיליון לירות גרעון, זה יכול להסתכם בשלוש מאות שלש מיליון ולפני שנים היה גם כן 330 מיליון. ואנחנו בינתיים גדלנו ונעשנו לגוי גדול.

היצור הלאומי הגיע ל-4 מיליון.

אציין גידול היצוא: מ-43 מיליון דולר לפני 9-10 שנים - עד ל-280 - 260 מיליון. אנחנו מחכים ומקוים - ונרמה לי שיש יסוד לכך - שהשנה יסתכם אצאצא היצוא ב-280 מיליון דולר.

אינני צריך להגיד שחלק גדול, מכריע בענין זה לקחו תקציבי הפיחות של מדינת ישראל, שזה היה המשקיע המרכזי והמפתח בשנים הללו.

כל זה אמרתי רק כדי לסכם בקצרה את מה שנעשה עד עכשיו, ואני רוצה מהבסיס הזה, מהכתף הזו של כתפי אתמול - להשקיף על המחר, ולשאול את עצמנו ולשאול אתכם, כיצד אנחנו נפלס לנו את הדרך למחר. כי זו היתה חמיר השאלה: שהועמדה בפנינו במשך עשרות בשנים, מיום היוהנו טה ששננו בארץ. אנחנו חמיר התכוננו לקראת הימים הבאים. מה שנעשה אתמול - זה נעשה, אבל השאלה היתה: מה יהיה מחר?

וגם כאן, לפי שעה, ננסה לדבר לא על מה שיחיה מחר, ובכדי שאפשר יהיה לדבר על מחר - יש לדבר על קליסה של רכבות ומאות נוספות של אנשים, עם גידול הישוב, עם גידול מספרנו.

בסרם ארבר על כך אני רוצה לנתח אתכם יחד, במובן הכלכלי, המשקי, את הסטטיקה שלנו, אח כלכלתנו ומשקנו של שני המיליונים, של מצבנו עד היום, עד אתמול, עד שלשום. אבל לא רק על סטטיקה, כי אם גם על הדינמיזם של הסטטיקה: מה אנחנו רוצים, מה צריך לדרוש, מה אנחנו תובעים מהמזב הסטטי הזה, בכדי שממנו אפשר יהיה לקפוץ לדינמיקה של מחר. וחיות ולא רצייתי אצא ללכת בעקבות ההרצאה שאחם יכולים לקרוא אותה, אבקש ברשותכם, אחי יחד, להתאר את עצמנו כמו שהננו אתמול.

אנחנו מונים כיום 2 מיליון ו-40 אלף נפש. אני מדבר על שני

המשך דברי ל. אשכול :

מיליון בלבד. מה יש לחבוע משני מיליון כדי שנגיע מחר לעוד 200 אלף
ולמיליון שלישי? ובכדי שלא יראונו כחולן יוחר פדי לאש בדברי על
שני מיליון, בו בזמן שמדברים על המיליון השלישי, וכל הענין הוא בשביל
המיליון השלישי; בכדי לא להחשיד את עצמי שאני מינימליסט כזה שמסתפק
בשני מיליון, - תארו לעצמכם מול אוירון שסס במהירות בשמים. אם אתם
מביטים עליו, אתם חושבים שהוא איננו מחקדם ברקיע. אבל רגע אחר
נביט על האוירון הזה בממדו הכפול - שני מיליון אלה מי חכ? מה חס?

עלינו להשוות ענין זה למצב החעסוקה והפרנסה עם אותה מידת
רמת השכר והרווחים, רמת החיים כמו שהיא, א רמת היצור, רמת הפריון,
רמת הפעלים השונים - ואינני אומר זאת עכשיו בשום חרעומת, אבל נזכור
אח ההכנסה הלאומית: 4 ביליון ברוטו, 6,6 מיליון נטו; הפער במאזן
המטבע א הזר, רמת היבוא, יבוא ההון שאנחנו צריכים להביא ומביאים
עכשיו בכל שנה - 300 - 340 - 350 מיליון, וגם אותה רמת היצור שאנחנו
מיצאים ורמת החסכון של הישוב כולו שהוא חוסך מחכנכותיו להשקעה,
לפיתוח המשק.

המשך דבריו רשמה מא.

המשן זכרי ל. אשכול

אני יודע שאין אצט ואין קבוצת בני אדם ואין ציבור - ובודאי לא צבורנו -
הדרגים להיות תלויות באחרים; הרובים להיות תלויות בעזרת אחרים לאורך
ימים, ויהיו האחרים האחים היקרים ביותר.

כפי שאמרתי, נתאר את עצמנו כאיידון הטס באויר ונראה
לנו שאיננו מתקדם, אך למעשה הוא מתקדם; נתאר לעצמנו שנשתתמו חלק מהמקורות
הכספיים, שהם היינו מביאים עד עכשיו 300 - 350 מיליון דולר כדי לפתוח
את הפער שבמאזן הסחרי. נתאר לעצמנו כי אנו מייצרים כל הדרוש לביסוסם
לצידום של 2 המיליונים החיים בארץ. ולמעשה איננו רחוקים ממצב זה.
יתכן כי הסכום הדרוש לנו כדי להגיע למצב זה הוא - 250 - 200 מיליון
דולר לביסוס עשרות אלפי המשפחות שהעלנו על הקרקע בהתייטבות ולמלוי
צרכי הסבון. אני חושב כי טביחה תכליתית כמעט ואיננו צריכים להשקיע
סוף גורף ל- 2 המיליון הקיימים בארץ. ברמת החיים שאנו חיים בה וברמת
החשבון שאנו חושבים להשקעה במטק (וברגע זה אינני מעלה טענות, אני
מביין עובדות ומבייר את התשובה) חסרים לנו 250 - 200 מיליון דולר.
ליודעי האן ויודעי מטמרים חייב אני לומר, כי למספר זה מגיע אני לאחר
ניתוח פלסטי בכמה רבמת סעיפים וצרכים. ויש עמי הטברים לניתוח זה,
ואני רוצה להתחלק אתם בהטמרים אלה.

אינני שותף לטמ המטבות והצומות. אני רוצה לחסיר
כמה קליטות (וקליפות בטמעותן הכפולה) מטענות אלה ולהטאיר את הגרעין
בעורה הנראית לי. ואז אני אומר לעצמי ולכולנו (ואתם יכולים לתאר
לעצמכם שאני חושב על העניינים הכלכליים הכספיים והמשקיים אולי יותר
מכל אחד אחר, ובתקופה זו היא פרנסתי): אנו מוציאים לבטחון סכום מסוים.
ויתכן שגם אילו היינו היום 6 מיליון בארץ, הוצאות הבטחון היו עומדות
בהיקטן הנכונה, שהוא גדול למדי. (אני יודע הרבה ארצות שכנות שאינן
מוציאות שכומים כה גדולים לבטחון מכספיהן הן ומתקציביהן הן.) ואולי
צדק אם ^{נסתל} אצאק חלק מהוצאות הבטחון - אם לא כולן - על העם היהודי.
ואני קורא להשקעה זו בשם השקעה מראש, כאותן ההשקעות שאנו מוציאים עכשיו
על חשבון המיליון השלישי והמיליון הרביעי. בתחום זה - תחום הבטחון -
צריך להיות שותף העם היהודי, ואולי גם העולם האחר שאיננו יהודי.
יש חלק בההשקעה שאיננו צריך להעשות על ידי האיטליונאים, כי הוא מיועד
לעתיד.

בכדי לסגור את האוונ אגיד: דירוג אג ההרים, טעם
היערות ומטע השדרות לאורך הכבישים, זוהי עבודה - ואם אתם רוצים,
עבודה יוצרת. הבנינים שאנו מקימים (וכולנו נמצאים עכשיו בבנין יפה
ונהדר, וכולנו נהנים ממנו אם כי פה ושם היו טענות על הוצאת כספים
טרופים על בנין כזה, ואמנם יתכן שאטטר היה לדהות הקטנו. אבל זה היה
אפשרי אילו הכסף היה מצוי בידי הממשלה או בידי אדם אחד, כי אז יכלו
לכוון את הדברים. אבל אתם יודעים אין כהפתחים הדברים בארץ). הבנינים
שאנו מקימים והעבודות האחרות שאנו עושים - אינם נעשים יותר בעזרה
כספית שאנו מקבלים מן החוץ. אבל יחד עם זאת לא יתכן קיומנו בלי תוספת
עזרה במטבע חוץ ולא נותר לי עכשיו אלא לגלות את הסוד, שאם חפצי רמת
חיים דואנו (ואני אומר זאת לטע הפארת המליצה) וברור שאנו חפצי רמת
חיים זו, ואף גבוהה מזו - מתייבט בפני כל אחד מאתנו הטאלה: נניח
שאנו נטארים בארץ אוכלוסיה של 2 מיליון - מנין יימצא הכסף לקיומנו?
אם הרגשתם, עשיתי מאוזה בדברי אלה, ועשיתי אותה בטחון, כי הייתי
רוצה מאד שכל אחד מאתנו היושבים כאן - וכולנו יבאנו מד' אסוחינו
ומחוג ענינו כדי לברר הערב פרובלטות יסודיות - אצ ישאל את עצמו: מה
יהיה? והתשובה היא: הכספים החסרים לנו יכולים ומוכרחים להמצא במכירת
טרי עמלנו בשווקי חוץ. זה הכרח פשוט ואלמנטרי. נראה את עצמנו כ-2
מיליון - כטם שלפני קום המדינה היינו 650 אלף, ועל כתייהם היינו צריכים
לקלוט 1,350,000 - אשר ברצו זה איננו צריכים לקלוט עליה, אלא להתקיים
ולהתקיים ברמת החיים הנוכחית. ונניח כי הכרח, הכרח אלמנטרי, פשוט
בתכלית הפטות האלמנטרית והילדותית, למכור מפרי עמלנו לשווקי חוץ
כדי לקבל מטבע זר, בין אם זה דולר ובין אם זה פרנק שוויצרי על מנת
שנוכל לקיים את מנגנון המשק והייצור וההעסקה. נניח לרצו שלא יהיו
לנו כספים ממקורות אחרים (ועוד אגיד מלים אחדות על ההבניה). כאן עלי
להגיד, כי אין ספק שמנגנון הייצור הקיים מספיק למטרה זו.

(אחרי כן רטטה שי)

המנגנון החשיתי, אינני רוצה להיכנס כדי יקנות של
שברי אחוז, אבל אם אגיד שהוא עובד ביכולת ומנצל את עצמו בשני
שליש - לא הפרזתי לסובחתי. מה שהכיננו יכולנו לתת ולעבוד הרבה.

אתם יודעים, כי כאן יושבים חקלאים רבים, כי
המנגנון החקלאי שלנו, אני חושב שכולנו, מהוך כמה נימוקים בוכים
עכשיו על עוד נימוק גרוסק, שאין לנו עוד חצי מיליון יהודים נאדץ,
כי אז היה עוד מי שישהה את החלב ויאכל את הירקות וכו'.

אינני צריך להרחיב את הדיבור על כך. אתם יודעים כמדוני
ש-30 נכמה יהידות משק חדשות היושבוח על הקרקע זחסר להם משהו
עדיין, חושב אני גם כן שלא קפחנו אותם, כי יש עדיין אפשרות לפתח
באותה אדמה עם חוסמת של קצת מים.

לכן, שני מיליון אלה שבישראל, המגיעים להכרה פשוטה
וברורה שחסרים לנו עוד מאה מיליון דולרים; יש מנגנון ייצור וכל כך
פשוט ומחקבל על הדעת שמייצרים ומצאנו את הדרך ליצור. אנו מייצרים
בחקלאות בתעשייה ובמלאכה. נעשה מאמץ, נדחוק את עצמנו, נייצר יותר
ונמכור יותר בעולם ויהיה לנו כסף זה.

זו הפרובלימה. את התחלתי לדבר על שני המיליון. זה לא
מפני ששני המיליון מענינים אותי, אלא מכאן הפתרון. אם שני המיליון
תלויים
ימצאו את הדרך שלא יהיו אצאצא אצאצא במפשהו אחר באותם מיליונים
דולרים וימצאו את הדרך, דרך עבודה וייצור ודרך עמלם המורכב ועל ידי
הקומבינציה של עמלם זה שלנו בכל המקצועות והסקטורים.

אתי האמונה שהענין אצא אינו בשמים. רבוחי, יכולתי
לדבר ואני יודע שישנם אנשים החיים פרובלימות אלה ואפשר לעשות חשבון
של 500 מיליון דולר או 800 מיליון דולר החסרים לנו. אני נבהל ממספרים
ענקיים אלה, וכאשר אומרים לציבור שחסר כסף זה - ישאלו כיצד אפשר
להרים את המלאכה הזו. משום כך, אחרי פיצול קליפות שונות הגעת
לגרעין המינימלי, שלא נראה לי כל כך בלתי אפשרי. לא בשמים הדבר.

בעצם אל החכו ממני אפילו שאני יוחד פרטים כיצד עושים זאת. אני גם
אף פעם לא אמרתי לכם (לא רק לאלה היושבים על הכסא) איך מוציאים
את 5000 הליטרים מהפרה, שזה ממוצע עצום ואולי במידות עולמיות;
איך מקבלים 5 טון סלק או 6 טון סלק במקומות שרק לפני 3 שנים הוציאו
בהם 2 או 2,5 טון. אני יודע שכיבוש שווקים בעולם אין זה דבר קל,
כי לא מחכים לנו. אבל בשבילנו זה מן הכרח כזה שבלעדו לא יהיה לנו
קיום. אני יודע שצריכה להיות לנו אפשרות להחרות, זאת אומרת שעלינו
להופיע בשוק העולמי במהיר ובטיב מתאים, בריח מתאים ובכל הסממנים
שאפשר להופיע אתם, שיזכירו שסחורתנו לא גדועה משל אחרים. ואז נמכור
את הוצרתנו.

עלי לומר שהפריון והייצור או הייצוא שהפריון זה
בשבילנו, כשביל שני המיליונים, כשביל המתר (כי כל דברי מכוונים למחר) זה
זו אבן שחיה, אבן היסוד ואבן הבוחן השניה, היסודי שלכאורה זה כל כך
פשוט ופרוזאי, אבל אם ציבור זה או כל הציבור הישראלי, אם זה לא ייכנס
למחנה לנפשנו לרוחנו, בעל מלא המשמעות הפשוטה של הענין, אזי
איני יודע איזה תכניות יכולות להוציא את מדובר עכשיו כיצד לקלוט עוד
מיליון או שני מיליון יהודים.

במנגנון הקיים, החעסייח והחקלאי, אפשר שרוב
אם אמרתי שבשליש אינו פועל, אפשר עוד אצא אצא אצא להעסיק מ-40 עד
50 אלף איש, ואלה העובדים לא עבודות יצרניות בחוץ שני המיליון -
אפשר עוד למצוא דאחם יודעים שכל האחוץ שלנו שרוב בעבודות יצרניות
בתעשייה ובחקלאות הוא פעמיים חי אחוזים - 36%. בארצות אחרות, אשר
יכולות להרשות לעצמן תיים קלים יותר - זה מגיע ל-50% או 45%.
אם לצורך ליצרנות גם את הבנין אזלנו - מגיעים אנו ל-40 עד 50 אחוזים,
והאחרים מגיעים אז ל-60 עד 70 אחוזים. לכן, אותם שלא עוסקים בייצור
ואותם מהנדסים ואחרים העוסקים בייצור כנראה יכולים וצריכים להוציא
יותר.

איני מופיע כמשיך וחובע, אלא עושה אני חשבון פשוט.

חסד לנו סכום של 100 מיליון דולר לפחות וכדי להשיגו עלינו למכור 200 מיליון דולר ייצוא שלנצטשירוחים, עבודה כאניות, באוירונים, שירות תיירים; האם נחוץ או לא נחוץ הדבר? אם יגידו לי חברים שפעיית בחשבון - יהיה זה נפלא. אבל ציבור שחפץ חיים, בנין, פיתוח וקיום - האם יש איזו חרבה אחרת לבעיה? עלינו למצוא דרך ואפשרות למכור יותר בזול. זאת אומרת: לייצור יותר בזול, ואז נוכל למכור יותר בזול. כדי למכור יותר בזול על ידי סובסידיות חמיד - אזי שואל אני: סובסידיות ממי למי?

כאשר אני מדבר על ייצור ומנגנון ייצור - זה לא מפני שאני חושש לומר, כי ברוב המכריע יושבים כאן פועלים ולא משום שאני חושש לטעון רק לפועלים. אני עושה זאת כאשר נחוץ הדבר בכל ימות השנה וגם ערב הבחירות. אבל, אם צריך לעשות חשבון נפש של האומה ותנועת הפועלים, חלקנו באומה אינו מבוסס, או חלקם של כל אלה של אנשי ההסתדרות; אני מתכוון לכל המשפחה כולה: לחעשה, לפועל, למנהל, למזכיל, לסוכן ולסוחר, לאיש הנמל, ואיש הצי, לאיש האוירונים. בכל שירות, בכל סיפול - משהו; משהו פחות או יותר הוצאות. זה מצטרף אגאמצטבר ועלול להביא את הענין לכך שאפשר למצוא יותר ולמכור במספר רב יותר של סווקים. אני מוכן לצרף אפילו את העוזנים ואת הבנקים ושאר הגורמים. אני מחפש הזדמנות לומר משהו לבנקים, כי הם מחנכים ורוצים להסביר ולחנך, ויחד עם זאת משתתפים כולם ב"רונדו" של הגדלת ההוצאות. והבנקים, לא פעם מיפצפם לממשלה לחסוך, לקמץ (הבנקים הגוד לים). זה באמת נפלא, אינני חולק במשהו על חשבונם, כדי להסתלק מהחובה המוטלת על הממשלה לעשות זאת. אבל גם הם צריכים לעשות את הדבר.

אני בטוח שכחברתנו, בציבורנו יש זמצטבר וחיוב להצטבר יחד ידע ויכולת לארגן, יותר ידיעה טכנית. וכל זה צריך להחבטא באפשרות הזאת שציבור זה, שני מיליונים אלה, יחיו בלי שיצדקקו למטבע זר, גם אם יוצרים בעד כסף זה משהו בארץ.

עלי לומר עוד: אם אני טוען ליותר פריון, לא רק ליותר אנשים שיכנסו למעגל הייצור, כי זה יותר קל, ומדוע זה יותר קלף - כאשר הנענו לייצור שאפשר למכור אותו בחוץ - תלוי הדבר בפריון, אם הוא גדול יותר. כי אם הוא גדול יותר - הייצור הוא זול יותר. עם הגדלת הפריון, צריכים כולנו לצעוד לקראת הגדלת ההכנסות של בעלי הפריון, ובזאת כמעט שלא השגנו ולא כלום: לא הוזלנו את הייצור, אין לנו מה למכור ואין יותר פמה להעסיק את בתי החרושת, ולא תהיה תעסוקה לאנשים.

אולי יהיה מי שיתפלא: אני הייתי אחד מאלה שגרמתי, או השפעתה על חברינו בחברת החשמל, הפועלים - שייכנסו לעול ההנהלה, לעול הנהלת הענין. ואני חושב שיתכן שזה דרוש לא רק בשטח החשמל, אלא חייבים לנו למצוא דרך שאנשי התעשייה, כמו אנשי החקלאות, יראו את עבודתם בתעשייה כמקום החיישנות. ועלינו למצוא דרך כיצד להטיל את האחריות על כולנו כבת אחת, כי כל אצט מוצד וממצר מורכב מהמים של "מקורות", מהכוח של החשמל, מזבל כימי של "דשנים", ושל הפוספטים וים המלח. מכל אלה מורכב הדבר, וגם הוצאות קומת חולים.

(אחרי כן רשמה ח'')

גידול הפריזון וגידול החיסכון לשם השקעות במשק הארץ, זוהי האבן שאם לא נביע לכך שנוכל להניח אותה כרבעי ובאופן יסודי - אז אנחנו עדי א ת פ ו ל איננו יכולים לקיים את היינו. בשנים שעד עכשו גדל הפריזון ב-3-4% לשנה. זה לגמרי לא מן הנמנע שנגדל בשנים הבאות, אם זה יחדור אלינו. ואז זוהי תוספת של עשרות מיליונים דולר, אם תהיה לנו אפשרות למכור.

כשאני אומר וחוזר על 80-100 מיליון דולר - מניין אני חושב שזה יכול לבוא? כדי לקרב את הדבר ללב ולשכל - לידידי זה יכול לבוא גם מהחקלאות, ואפילו עדיין בלי הכפלת הפרדסנות. בטבע ובשכל הדברים עוד יכולה החקלאות לתת לנו 15-20 מיליון דולר מהחקלאות הקיימת - מאכספורט וממניעת אימפורט: אם זה כותנה, אם זה בוטנים, אם זה סוכר וכו'.

ייתכן שבחיקה של התירות מונחים עוד 10 מיליון דולר, בשנה. התעשייה והמחצבים - עליהם נופל החלק המכריע של 60-70 מיליון דולר. תשאלו את עצמכם, או אשאל אני אה עצמי: אם כן, מדוע זה לא היה כך? ואני יודע שכאן ישנם מרביצים ומצליפים רבים, ואינני שותף להם. אני חושב שמוקדם עדיין להשוות אותנו ולתבוע מאתנו בדיוק את מה שהיה בהולנד ובדיוק את מה שהיה בגרמניה. אינני יכול לשכוח שהמיליון שהתווסף לנו הוא בכל זאת ברובו המכריע בא אלינו ערום ויחף, פשוטו שמשמעו כמעט. ואפילו אלה שבאו בשנתיים-שלוש האחרונות, שמספרם מגיע ל-200-300 אלף, והם בסך הכל שנתיים שלוש שנים בארץ. וזה פרוצס.

לפני שבוע ביקרתי בישוב עירוני המונה כ-3000 נפש וראיתי בישוב זה כמה חנויות למכירת הרהיטים. שמחתי לכך וחשנתי לעצמי - כי אני זוכר כשעסקתי בהתישבות החרשה התהלכתי במקומות וראיתי כיצד נכנסים אנשים לחדרם ולביתם ולבלוקון שלהם, ואין בהם לא כסא ולא חתיכת שולחן, וטענתי אז, זה היה בחקופת הקיצוב, שיש להקציב קוב או שניים עץ לכל ישוב, כדי שכל אדם החוסך יוכל להכין לעצמו את הרהיטים הנחוצים ביותר: כשראיתי את חנויות הרהיטים באותו ישוב עירוני - שמחתי כי זה הרי חיסכון מיום העבודה. אינני יודע אם האיש בהולנד צריך לחסוך כדי להגיע לכסא או לשולחן. בכל זאת מדורי דורות ישבו ויושבים שם. כבר לא אדבר על היכולת. אנחנו אומנם לא תמיד אומרים שיש לחכות דורות אחרי דורות

כדי להיות חקלאי טוב, אנחנו עושים את העבודה קצת בקפיצה הדרך, וכך גם בתעשייה, אבל שחיים שלוש שנים אנחנו בודאי זקוקים.

אם כן, אינני שותף להצלפה של אנשים העושים את המלאכה הזאת, בין שבעצמם ניסו להניע גלגלי תעשייה ובין שלא ניסו. מוטב אולי להצניע לכת. אינני נהבל מזה אם הדבר הזה יצריך עוד 4 - 5 שנים. אני רוצה רק לקבוע שזוהי הדרך היחידה שיש לנו, ורק בדרך זו של הגדלת הייצור והפיריון והעלאתו - קיים הפתרון היחיד.

אדעה לעצמי עכשו עוד כמה הערות בנושא אחר, וזה וודאי יצטרך אח"כ יחר לדבר שלם. אני מתכוון לרמת החיים. נדמה לי שאנשים עושים לעצמם איזו מלאכה קלה בשטח זה. הייתי כמעט אומר שעושים איזו וולגריזציה של המושג הזה. עוד מעט יאמרו שפירושה של רמת חיים היא: אם אני אוכל 50 גרם בשר יותר או 50 גרם בשר פחות, כאילו בזה מתבטא הענין. אני רוצה קצת להרחיב את המושג ולומר מה בעיני רמת חיים של אדט מישראל, של פועל עובד איש ההסתדרות, בונה ההסתדרות, בונה את עצמו ובונה המולדת. ואם מצדבר במזון - זכינו והמלאכה נעשתה ע"י או"מ, ונתפרסם באחד העתונים בארץ ונאמר, שמבחינת צריכת המזון בארץ - ישראל עומדת במקום החמישי. אבל אני רוצה יחד אתכם קצת להרחיב את המושג, ואם תסכימו אתי - ויהיה זה שכרי.

כשמדברים אצלנו על רמת חיים, דומני שצריך להביא בחשבון כמעט תריסרים של דברים. למשל, מצב התעסוקה. הנה כל הסטטיסטיקאים אומרים שאין כמעט בארץ מחוסרי עבודה. על אורך החיים כבר דובר. רק אוסיף על המוחת התינוקות - זה לא מעצמו נעשה. אגב, לרגל איזה ענין לא התעצלתי לעשות בעצמי את החשבון ונעזרתי גם באנשים אחרים ומחברו, שבכל 9 דקות נולד חינוק בישראל. מצב כחי החולים - הנה זכינו דרך אגב ששר הבריאות שאינו חבר מפא"י, דיבר בכנסת ונאם על משרדו וצריך היה לפחות חלק מעבודת הממשלה הנוגעת למשרדו לשבח. הוא ספר על מצב הבריאות, על ריבוי המיטות בבתי החולים, על מצב הרפואה המונעת, על חיסונים מוקדמים וכו'. אולי צריך האיתי לדעת על כך קודם, אבל נדהמתי כמעט כשנודע לי כמה מוציאה המדינה הזאת על עשרות ומאות רבות של ילדים, מאות חולים דפקטיביים, על ילדים שהוריהם טוענים שהם הורטים את הבית והמשפחה - 1500 - 1800 ל"י עולה ילד כזה לשנה. וזה

יכול להמשיך כך 20 או 30 שנה בשביל אותו ילד ובשביל אותה משפחה.

מצב החינוך - מן הגן ועד לאחר האוניברסיטה: השכר המודרב בבתי ספר תיכוניים ובבתי ספר על-יסודיים: סטיפנדיות. אלו אפילו אושה לעצמי לשאול אתכם, אם אתם מסכימים אתי שגנים ציבוריים, שדרות בדרכים, כבישים מודרניים ומסילות, ונצמר, מסילה למעלה המסרה - האם זה שייך לרמת החיים או שזה שייך להשקעות קפיטליסטיות? בשביל מי זה נעשה?

ליד עין חרוד ותל-עמל שם היתה פעם ביצה והיו מעיינות וברכות וזה שופר שיפור מאוד יפה. וכשפעם באתי לשם וראיתי כיצד בשבתות אחה"צ באים לשם אנשי המשקים ומשפחותיהם וילדיהם, שואבים נחת רוח ומשב רוח אחר - האם זה לא שייך לרמת החיים?

בתי-נופש עממיים. עוד מעט כמעט ואינני יודע איזה חוג או איזה איגוד של עובדים אין לו בית נופש משלו. ומה בדבר ההוצאות הסוציאליות המצטרפות לשכר, קופות הפנסיה, פיצויים לנכי כל המלחמות - מלחמתנו ודאי, ומלחמת ישראל בעולם, ונכי הנאצים: והביטוח הלאומי לכל סוגיו, למאות ולאלפים, לאמהות, לימי זיקנה.

דומני ששר העבודה, ואם אינני טועה - גם בחוגי ההסתדרות - מעוררים איזו מחשבה על ביטוח למשפחות החל מהילד הרביעי ומעלה. ומה בדבר התחבורה העירונית והבין עירונית: אמה היה לפני 6 ו-8 שנים, ומה המצב עכשיו? סוף סוף באוטובוסים לא העשירים נוסעים בארץ הזאת.

יכולתי למנות עוד כחריטר דברים כאלה שחשבתי לנכון להפנות אליהם את תשומת הלב. מדוע? הרי בכל זאת אני מדבר סחור סחור לענין הפריון והעלאת היצור, וכל אחר וודאי שואל: מה בעצם אשכול רוצה, מה זה יועיל לו אם מגדילים את הפריון? הרי תמורת הפריון מגיעה לאנשים העושים את הפריון. אני רוצה בכל זאת להזכיר לכולכם שרמת החיים של הארץ כולה ושל האדם העובד בתוכה היא כזאת, שלהתאונן הרבה אולי אסור לנו, אולי לא ניתן לנו.

ועוד רוצה אני לומר, חברים, ואולי גם זה יהיה לאחדים מעין חידוש, ואם יש כזה משום נחמה - אני שמח, כי אני מאור רוצה לנחם את עצמי ולנחם את הציבור. זאת אני אומר ללביא.

חי/כר

המשך דברי ל. אשכול

- 19 - 20 -

אנחנו הקמנו בארץ כבר איזו רשת חסכון של הציבור לעניני פיתוח. לפני כמה שנים - גם זה לא היה. אם אינני טועה מעריכים עכשו את החסכון ב-17 מיליון פונט בישוב כולו.

הזכרתי כבר שהחסכון הקיים מגיע רק ל-2 - 3 אחוזים, וצריך להגיע ל-15 - 20 אחוז. אני יודע שישנן ארצות העומדות במצב כזה. אני יודע שזה הכרחי ונהוץ, אבל רק אינני מסכים להצלפה הזאת המורידה עלינו את השמים, ואני רואה את ההבדל בינינו ובין גרמנים ובינינו לביין הולנדים.

(המשך דבריו רשמה לא2)

המשך דברי ל. אשכול:

נראה לי עוד שמן הדין להזכיר דבר נוסף. צריך להבין, להסכים, להשלים, גם מתוך רוח טובה, שלהון המושקע מגיעה רוחיות יותר גדולה לפי שזה עדיין סוער בתוכנו, ולא מפני שאני כל כך חסיד של ההון המושקע, אל מפני שאנחנו זקוקים ואנחנו נזדקק להרבה הון מהחוץ, להון ציבורי, וגם להון ציבורי צריך לדאוג להחזרתו ולחשלום רביה, הוצאו ה, דוידנרוח וכו'.

כיצד אני רואה את עצמי, את הכתף הזאת של שני הטיליונים - מה מצבנו היום, למה אנחנו נהבעים ונדרשים, מדוע אינני יכול להסתאכל על המיליון השלישי בהמשך ההתפתחות מבלי לעמוד על הכתפים הללו, על הבסיס הזה. המשק עומד על בסיס של 600 אלף יהודים כהוצאה של מאגר של עשרות בשנים. ואני שייך לאלה שמאמינים, ואני בסוף שהדבר הזה אפשרי וניתן שהוא יבוא. ואני אומר לעצמי ואומר לציבור: עם כל אלה אין חששות. הייתי אומר: לא נראה רע - איך נתקדם ואיך נלך הלאה?

התנאי הקודם הוא - שני הטיליונים הללו. כאשר נגמור עם שני המיליונים הללו - אני מתחיל עולם חדש - המיליון השלישי, ואחרי זה עם המיליון הרביעי.

ניקה פרק זמן של 4 - 5 שנים. עם העליה חמוצעת. ופס אני יכול לסכן את נפשי: מינימליסט או מקסימליסט - אבל אל פחד. שמדנו בעליה חמוצעת של ~~200~~⁴⁰ אלף נפש בשנה. אולי פעם נקפוץ ל-80 אלף, אבל הממוצע הוא 40 אלף. הריבוי הסבעי שלנו הוא כפי שהזכרתי, שלא בכל רגע נולד ילד והתמותה היא מן הנמוכות בעולם - הריבוי הסבעי מתחיל להתקרב ל-40 אלף נפש בשנה. זאת אומרת 80 אלף נפש מתוספים מידי שנה בשנה. אם הבסיס מוצק, הרי אזלי לפחות זה אינו מהווה אצטצ פרובלמה קשה.

שאלנו בפומבי: מה נעשה עם היהודים שיבואו לארץ? לפי שעה איננו שולטים על אף ספוטניק אחד. הכונה היא להעסיק אותם בחקלאות, בחבורה, בחעשיה וכו'. והדבר הזה עצטיין, אפילו עד לירדן - עד שיהיו לפו מים בירדן. אם נמצא דרכים לעבוד בשביל יצוא יותר, אנחנו יכולים במשק הקיים בחוספת של ישובים בצפון, בלי חוספת ישובים בצפון - להעטיק עד 25 אלף

המשך דברי ל. אשכול:

נפש. ואם אני אביא בחשבון את החלק בפרדסנות שהולך וגובר, חדבר ניהן לבצע בודאי ובדואי.

כמשק החקלאי יכולים לחול שינויים - וכאן זה יכול לעורר אצל אחדים מאתנו צרובז, אבל זה רוגש בלתי הגיון, בלתי מוצדק שהוא יעבור. יחולו שינויים כמשק החקלאי בתקופה זו ולמספר שנים. פחוו סלק, יותר סלק, יותר מטע הררים, המאפשרים לנו למכור את פרים - שינויים יבואו. ואמרהי כבר, שבהווישכות הקודמת, במילואים, במוטבים ובקבוצות - זה 10 - 12 אלף איש עם הפרדסנות.

אני עובר לענין הכרכוזי, ואינני מתביש להגיד, אני אומר את זה בפש מלא: עם החקלאות, ע"י החקלאות, בחוך החקלאות, יקח כל אחד מה שהוא רוצה, אכל השנים הקרובות, העשור הבא, או החמש השנים הקרובות, סימנט היעוה הארץ. כיתהוה הרבה יותר גדול וסימח דגש חרבה יותר גדול על פיתוח התעשייה.

אינני צריך להסביר את עצמי, אינני צריך להסביר את עמדתי ביחסי לחקלאות ואת עמדתי ביחסי לפרדסנות. אני יודע שזה דבר עצום. יש לנו יכול ממאה שלושים אלף רונם פרדס ונסעו קרוב ל-300 אלף. אינני נבחל להגיד: נמשיך גם לנטוע, אבל התעשייה היא העיקר.

יש דברים כתעשייה, שהם עשויים למנוע יבוא, ויש דברים שבטיקרים צריכים ללכת ליצוא, כמו בחקלאות, כך גם בתעשייה בדרך כלל. עשינו גדולות לסיפוק שני המליון למשק הקיים. עשינו די והותר. צריך לצאת מהים הגדול, ואני יודע שיש פחד וחשש. יש מחלות ים ופוחדיט מפניהם, אבל אין מנוס לפועל, לתעסין, למנהל. ואין מנוס כל זמן שיש לנו ואם יהיו לנו אמצעים ציבוריים, וצריך יהיה לעמול חרבה יותר שיהיו לנו אמצעים ציבוריים, כדי שלא יזטה פרטיה, מחוך חשש ופחד מפני מחלות הים, לא יכנסו לתעשייה. כדי לעשות זאת נצטרך הציבור למצוא את מנהליו, מהנדסיו, פועליו ותעשיניו.

המשך דברי ל. אשכול:

לא אכנס לפירוט התעשיות. אני רוצה רק להגיד שלא פעם אנחנו אומרים, קצה ברצינות, קצה בהלצה, שהארץ איננו עשירה למדי. אנחנו עור לא גילינו כל מה שיש בה, אבל מה שגילינו איננו הרבה. כל זה איננו רק בבהינת חסכוניות. לעתים אם חסר, זה נוהג לנו יתרון. אנחנו יכולים להיות בררנים בשוק העולם, לחפש לנו את החומר הכי מחאים וחכי צ זול. יש לנו קיבוץ של אוסף הפועל היהודי, שהוא בעצמותיו יכול לעשות יותר מאשר ארצות אחרות. יש גם אנשי ידע ושכניקה שאפשר לגייס גם בארץ וגם בעולם. יש גם דברי יסוד, כמו ים המלח, שלמרות אאלא ועל אף הצרות שהיו לנו, נצא לדרך המלך ויהיה לנו מקור של עשרות מיליונים דולרים בשנה.

ובאן אני חייב להזכיר שנית: אנרגיה, כוח יותר זול, ויותר זול - זה ענין של בני אדם. זה איננו ניתן מן השמים. נוטף לזה ישנם חימיקליט. על כן מדברים אנשים היודעים בענינים הללו היטב.

וכאשר אני מדבר במספר, או א בקסע זמן של 5 - 4 שנים עם הריבוי שלנו ועם העליה מהחוץ של 450 אלף איש בהנחה, שפחחנו לנו דרך למכירת תוצרתנו בעולם ופחחנו לנו דרך של יצוא יותר זול: החקלאות, ההחבורה, השירותים - אין זה עומד כבעיה שאין לפתרה. בכמה דברים יותר קשה מאשר בשני המיליון הראשונים, בכמה זברים יותר קל מאשר בשני המיליון הראשונים.

אני רוצה להגיד לכם שעם כל הנבואות שהן סבעיות, וגם אני החחלתי בכך, אנחנו חייבים לתאר לעצמנו שיש מקורות שהם נסחמים - או בחלקם, או בשליש, או ברבע. למרות העובדה הזאת אני איננו מודאג ביותר ל-5 - 4 השנים הקרובות. אמנם הדאגה היא תמיד טובה, אבל איננו מודאג. ואני יודע את מקור השילומים וגם את המקור של הסוכנות היהודית. אני יודע שהמגבית במשך שנה אחת גומרת את הובותיה. יש הון מלויים שעושים עכשיו בעולם השקפות פרטיות. ולא לחינם עמדנו על יחסינו וגישתנו ברוחיות להון. אנחנו חייבים לרצות בכל לב לאפשר להון יהודי ולא יהודי פרטי לבוא לבנות ולחכנות ולתת אפשרות של רוחיות מושקעת בקפיטל.

המשך דברי ל. אשכול:

אני מעריך שבשנים הקרובות יש לנו לגבות מההשקעות הגבוהות שהשקענו בארץ אולי כ-40 מיליון לירות לשנה קרן ורביית. אנחנו גם עכשיו גובים בשנה עשרות מיליון פונטים. כודאי סכומים רציניים, מאות מיליונים פונטים שיכנסו שנה לשנה הם הסכום הציבורי, הסכום לשם השקעה בכל מיני דרכים שאין לי צורך לרבר עליהם. ואני לא פחות מאחרים יודע את הקושי. ואמרה קודם, שישנם כמה דברים שהם קשים יותר וישנם כמה דברים שהם קלים יותר. אני יודע שער עכשיו השתמשנו אולי במיטב הקרקע, במים חכי זולים, חכי טובים. זה צריך להסריה את הירדן, וזה לוקח זמן, זה גם הרבה כסף.

בהעמדה עבדנו בשוק של שני מיליון פונט. אין לנו כמעט עכשיו מפעל, שאם לא ליצא, אין לו לעשות יותר ממה שהוא עושה. ומעל הכל עומד האדם במכתן, אנחנו, שני המיליונים הללו. השאלה היא, כיצד ננצל את המנגנון החקלאי, התעשייתי, איך נפעיל אותו כך שהוא יהן לנו אפשרות קיום. ואני אומר שזה אפשרי, זה תלוי בנו, וזה אפשרי מפני שזה תלוי בנו.

המשך דברי ל. אשכול רשמה מא2.

טא/בז

הַמֶּסֶךְ דְּבָרַי ל. אֲשׁוּל

וְהַסְכַּל מְחַיֵּב שְׁאִין צוֹרֵךְ בְּמִשְׁהוּא אַחֵר. נִיתָן כַּמַּעַס כֹּל מִה שְׁצוּרִיךְ הִיָּה לְהַנְתֵּן. אַתָּךְ בְּטַכּוֹן, בְּמִיַּט, בְּקִרְקַע וּבְמַכּוֹנּוֹת. אִינְנִי צוּרִיךְ לְהַצִּיג אֶת עֲצָמִי, שְׂאֵנִי נִימְנָה עַל אֱלֹה הַמַּאֲמִינִים שֶׁהַדְּבַר יִכּוֹל לְהַמְסֵךְ עוֹד שְׁנָה - שְׁנַפְיִים. אֲנִי קְרוֹאָה אֶת הַהִתְפַּתְחוֹת וְאֶת הַעֲלִיָּה מִדֵּי שְׁנָה בְּשְׁנָה. בְּרוּאִי, הִיָּה טוֹב לְהַקְדִּימַת וְלִשְׁמַע כֶּךָ מַכּוֹנִים הַדְּבָרִים.

רְצוֹנִי הַלְהַעִיר הַעוֹרָה אַחַת עַל הַדְּבָרִים שֶׁבְּמַצַּע הַמּוֹדַפִּים. נִדְמָה לִי שֶׁהַמַּפְלָגָה אֵינָה רַחֲוִיקָה מִלְּמַסּוֹךְ יָדָה עַל הַנֶּאֱמָר בְּמַצַּע. אֵהֵל הַכּוֹחַ שׁוֹעִידָה בְּזוֹ תְּהַפֵּל לְמַסִּינְרִיוֹן לְזִמְנֵן אַרוּךְ יוֹתֵר וְתִנְטֶה "לְאֲכּוּל" אֶת הַמְּגִילָה הַזֹּאת וְלַחֲיוֹת אֹתָהּ בְּמִלּוֹא הַכּוֹחַ. זְרִים שְׂאֵנִי נִפְגַּשׁ אִתָּךְ לְרַגְלֵי עֲבוּדָתִי, וְהֵם מְצִיגִים לִי שְׂאֵלוֹת קְשׁוֹת וְזִבְלֵי נַעֲיָמוֹת בְּתַחֲוֹת הָעוֹלָם הַפִּינְנָסִי וְהַכְּלָלִי, אֲנִי אֹמֵר לְהֵם שְׂאִינְנוּ בּוֹנִים יָקָר מִסֶּךְ אֵלָּא אֲנִי בּוֹנִים גַּם עִם. וְנִבְנִיתָ עִם הַגּוֹה תְּהַלִּיךְ חֵינּוּכִי רְצִינִי, וְהוּא בְּמִסְךְ זִמְנֵן רַב. אִי אֲפִטּוֹר לְעִשׂוֹתוֹ בְּמַקַּל, וְאִם צוּרִיךְ לְעִשׂוֹתוֹ בְּמַקַּל - הַרִי זֶה צוּרִיךְ לְהִיָּוֹת. מַקַּל בּוֹעֵם. אֲנִי מֵאֲמִין אֲטוֹבָה שְׁלֵמָה שֶׁזֶהוּ תְּהַלִּיךְ חֵינּוּכִי. מִסּוֹךְ כֶּךָ הִיָּתֵי רֹצֵה שְׁחַבְרֵי מַפְאֵי הַפְּעִילִים וְעַל יָדֵם הַצְּבוּרִי הַגְּדוֹל - כִּי שׁוֹם מַפְלָגָה, גַּם מַפְאֵי עִם כֹּל גּוֹדְלָה, אֵינָה יִכּוֹלָה לְהַתְקִיִּים אִם אֵינן לֵה נִוְטָא שֶׁל אֲלֵפִים וְרַבְבוֹת פְּעִילִים הַמַּשְׁתַּכְנְעִים בְּעִצְמָם בְּדַרְכָּה שֶׁל הַמַּפְלָגָה וְמוֹכְנִים לְהַעֲבִירָה לְרַבְבוֹת וְטָאוֹת אֲלֵפִים פּוֹעֲלִים, מְהַנְדְּסִים רוֹפְאִים וְטוֹרִים, עַל מִנַּת שְׁכַל אַחַד - זֶה הָעוֹבֵד לִיד הַטְּדָנָה זֶה הָעוֹבֵד בְּבֵית הַסֶּפֶר וְזֶה הָעוֹבֵד אַאֲאֲאֲאֲ בַלְבַּאטוֹרִיָּה - לֹא יַעֲסֶה אֶת הַמְּלָאכָה כַּמַּעַס שְׂאִין סִיכוּרִי וְאֵינן תְּקוּהָ.

הַבְּרִים, אֲנִי יוֹדַע שֶׁלְאַחַר עֲרַב כֹּזֵה אֲפִטּוֹר לֹנְטֵר שֶׁהַדְּבָרִים שֶׁנִּשְׁמַעוּ הָיוּ אֲרוּכִים. אֹלֶם אֲנִי לֹא מִיָּצִיתִי אֶת הַכֹּנֶה שֶׁל הִירִיעָה הַרְחֵבָה שֶׁל הַפְּעֻלּוֹת וְהַמַּעֲשִׂים שֶׁנִּשְׁעוּ וְנַעֲשִׂים בְּחַיִּים הַכְּלָטִלִּים, הַמַּשְׁקִיִּים, הַתְּרַבּוֹתִיִּים וְהַחֵינּוּכִיִּים. הַפַּעַם הִיָּה תְּפִקִּדִי לְהַפְנוֹת אֶת הַזְּרָקוֹר עַל קְטַע אַחַד - הַמֶּסֶךְ וְהַכְּלָלָה, וְלְהַצִּיג שְׂאֵלוֹת פְּטוּסוֹת בְּכָל פְּטוּתוֹן וּבְכָל בְּהִירוֹתָן.

אֲנִי מִתְכַּשֵּׁם עִתָּה בְּפִתּוֹחַ הָעִשׂוֹר הַשְּׂנִי. הַהִסְגִּינוּ עַד כֹּה יוֹדְעִים וּמְפּוֹרְטִים. אִם אֲנִי בְּעִצְמוֹ מְדַבְּרִים אֵלֵיהֶם אַחֲרֵים עוֹשִׂים זֹאת. וְאֲנִי יוֹדַע - וְכּוֹלְנוּ יוֹדְעִים - שֶׁהַדְּבַר לֹא בָּא לְנוּ מִן הַהַפְקָר, וְלֹא מִתְקָרָה בָּא. הַרְבֵּה נֶאֱבַר בְּמִסְךְ דּוֹרוֹת. הַרְבֵּה נֶאֱבַר בְּעִשׂוֹר הַזֶּה. פּוֹעֲלֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאוּ חִלּוּצִים בְּפָנֵי מַעַם בְּמִסְךְ עֲטוּרוֹת בְּשִׁנְפָּם לְעַמֵּל וְלַעֲבוּדָה, לְשִׁמְרָה וְלְהַגְנוֹת, לְכַבוֹשׁ הַשְּׂמֵטָה, וּבְהַחֲלִצוֹתָם גִּרְפוּ הַמוֹנֵי הַבְּרִים. לֹא אֲרַחֵיב הַדְּבַר עַל כֶּךָ, כִּי הַפַּעַם יַחְדָּתִי אֶת הַדְּבַר עַל עֲנִינֵי מִסְךְ וְכְּלָלָה.

